

Vita

Előny-e a szabad vállalkozási zóna?

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvényt 1996-ban fogadták el. Azóta kisebb törvénymódosításokat végeztek rajta, ekkor lett először megemlítve a szabad vállalkozási zóna, mint fogalom, illetve megalapozva törvényileg a működése. A törvény célja a területfejlesztés és területrendezés alapvető feladatainak, szabályainak megállapítása, illetve az ehhez szükséges intézményrendszer kialakítása. A területfejlesztés és területrendezés célja a társadalmi és gazdasági növekedés elősegítése, a jelentős gazdasági és infrastrukturális különbségek mérséklése. Feladata pedig, hogy a közösségek ez irányú kezdeményezéseit segítse, ez mellett kiemelt feladata az elmaradottabb térségek felzárkóztatásának elősegítése, a munkanélküliség mérséklése, illetve az ipari és mezőgazdasági vállalkozások megújulásának támogatása.

Kutatásunkban a hazánkban kijelölt szabad vállalkozási zónák kialakítását mutatjuk be, majd elemzésünk során igyekszünk igazolni a kialakítás létjogosultságát. Igazoljuk, hogy a vizsgált időszakban a szabad vállalkozási zónák kistérségei relatív magasabb fejlődést produkáltak, mint a nem besorolt kistérségek. Megvizsgáltuk külön a Devecseri Kistérséget, itt a településeket egyenként is vizsgálva.

Bevezetés

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvényt 1996-ban fogadták el. Azóta kisebb törvénymódosításokat végeztek el rajta, ekkor lett először megemlítve a szabad vállalkozási zóna, mint fogalom, illetve megalapozva törvényileg a működése. A törvény célja a területfejlesztés és területrendezés alapvető feladatainak, szabályainak megállapítása, illetve az ehhez szükséges intézményrendszer kialakítása. A területfejlesztés és területrendezés célja a társadalmi és gazdasági növekedés elősegítése, a jelentős gazdasági és infrastrukturális különbségek mérséklése. Feladata, hogy a közösségek ez irányú kezdeményezéseit segítse, az elmaradottabb térségek felzárkóztatását elősegítse, mérsékelje a munkanélküliséget, illetve az ipari és mezőgazdasági vállalkozások megújulását támogassa. A törvényben meghatározott definíció a szabad vállalkozási zónákra a következő: „a Kormány által kijelölt, térségi gazdaságfejlesztő szervezet által koordinált, közigazgatási határokkal vagy helyrajzi számokkal lehatárolt, különböző feltételeket teljesítő, a fejlesztés szempontjából együtt kezelt térség, illetve kedvezményezett térségben a Kormány által egyedileg meghatározott, nemzetgazdasági érdekből kiemelt gazdasági ágazat, amely a térség fejlődése érdekében sajátos kedvezményeket biztosít” (1996. évi XXI törvény)

„Egy ország társadalmi és gazdasági területeileg is tagolt, és igen jelentős regionális differenciák vannak a különböző területi egységek és a települések között (...) ahhoz, hogy fontossá váljon a területi kérdés és a területi folyamatokat befolyásolni akaró politika, alapfeltétel egy minimális területmagnúság.” (Cseres-Varadovics, 2014). Az Európai Unió alapvető célja a tagországok gazdasági „egybeolvasztása”, ezért fontos, hogy ez a területi tagoltság elmosódjon vagy minimálisra csökkenjen. Már az Unió csatlakozások során a koppenhágai kritérium is kikötötte,

hogy Magyarországnak olyan gazdasággal kell rendelkeznie, ami bírja az EU belső piacán jelentkező versenyt. Ez volt az első alkalom, hogy gazdasági kritériumokat is kikötöttek a csatlakozni kívánó országoknak, mellyel nem csak a politikai/demokráciai fejlődést akarták elérni, hanem a gazdaságit is (Jenei-Kulcsár-Tózsza, 2013). Ehhez a versenyhez Magyarország minden térségének fejlett gazdasággal, munkahelyekkel, cégekkel kell rendelkeznie. Mind minőségi, mind mennyiségi vállalkozásfejlesztésre van szükség ehhez. A kormány érdeke, hogy minél több gyorsan növekvő vállalkozás jöjjön létre. A szabad vállalkozási zóna támogatásai elsősorban a mennyiségi kérdést oldják meg és csak másod sorban a minőségit. Ezért már a csatlakozási tárgyalások során körvonalazódott Magyarország megfelelő tervezési stratégiai régióinak felosztása (NUTS), és ezek kisebb egységekre bontása, mely bevett gyakorlat az EU-s tagállamok között. Továbbá olyan országoknál van a legnagyobb jelentősége, ahol jelentős eltérések vannak a régiók között, mint például Olaszország (Finta, 2014). De világszinten nézve is látunk olyan országokat, ahol a területi fejlődés nincsen központilag szabályozva, például az Egyesült Államokban.

AZ EU-hoz csatlakozás után megnyíltak az uniós források a magyar mikro-kis és közepes vállalkozások számára, viszont e szektor tagjai sokszor nem feleltek meg a kiírt pályázatoknak. Pedig ezek a források befolyásolják egy vállalkozás finanszírozását, és fejlődési lehetőséget biz-

tosítanak nekik. A fejlődésük mellett a versenyképességükön is lendíteni kell, ennek érdekében fontos ösztönözni az azonos térségben lévő vállalatokat az együttműködésre, a közös beszerzésre, technológiai fejlesztésekre.

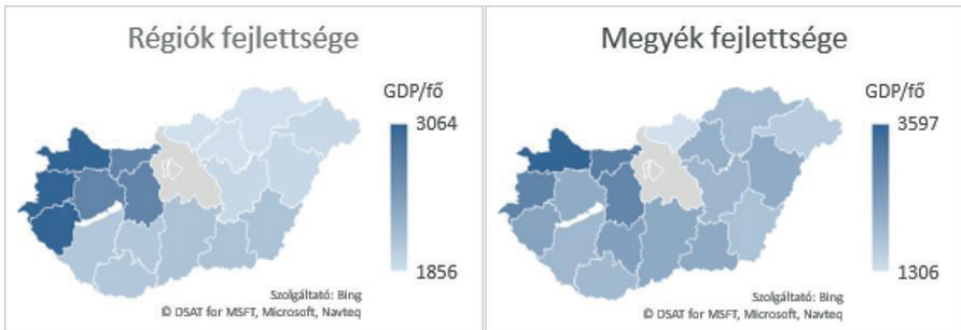
Területi egyenlőtlenségek

Az Európai Bizottság 2017-ben publikált jelentéséből látszik, hogy még most is 4 magyar régió található az Unió legszegényebb régiói között (Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Dunántúl, Dél-Alföld). A legtöbb kijelölt zóna ezekből a régiókból került ki. Viszont az is jól látszik a jelentésből, hogy ebből a 4 régióból 3 már javított pozícióján, melyet elősegített a szabad vállalkozási zóna is.

Magyarország legelmaradottabb területe a gömri és az ózdi térségben található, itt a legnagyobb problémát a nagy munkanélküliség jelenti, mely kb. 25%-ra tehető.

A területi kiegyensúlyozottság elméleti és gyakorlati síkon is vizsgálható. Minden országnál eltér, hogy mikor tekintik a területi fejlődést kiegyensúlyozottnak, de minden esetben olyan területpolitikai célokat kell kitűzni, ami igazodik a kiegyensúlyozottság elképzeléséhez (Józsa, 2016).

„A hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatását, a regionális különbségek csökkenését a ROP források – a kiemelkedő kifizetési, felhasználási arányok ellenére –, csak részben enyhítették, de elősegítették több régió, a dél-alföldi, észak-alföldi, a dél-dunántúli és a nyugat-dunántúli le-

1. ábra: Regionális különbségek Magyarországon

Forrás: teir.hu alapján saját szerkesztés

maradásának csökkenését, az 1 főre jutó GDP értékének változása tekintetében, azonban két régió, az Észak-Magyarország és a Közép-Dunántúl esetében tovább nőtt a területi fejlődésbeli különbségek, a GDP termelésnek az országos átlagtól való lemaradása.” (Varga, 200)

A területfejlesztési törvény Magyarországon 6 térséget különböztet meg egymástól, amik jelentősök a területfejlesztési szempontból, ezeket a törvény definiálja is.

Régiók: több megyéből álló területi tervezési-statisztikai egység. Gyakorlatilag azonos a korábban meghatározásra került, és a fentiekben ismertetett NUTS2 régiókkal.

Kiemelt térség: egy vagy több megyére, vagy azok területének egy részére kiterjedő, társadalmi-gazdasági-környezeti szempontból együtt kezelendő terület (Pl.: Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, Budapest Agglomeráció).

Elmaradt térség: azon térségek, amelyekben a gazdaságra, az infrastruktúrára, és a társadalomra vonatkozó mutatók jelentősen elmaradnak az országos átlagtól.

Kedvezményezett térség: a területfejlesztés során pénzügyi és gazdasági ösztönzőkkel támogatott térség

Szabad vállalkozási zóna: A kormány által pontosan lehatárolt terület, amely a térségi gazdaságfejlesztő szervezet által koordinált módon sajátos kedvezményeket biztosít a vállalkozóknak.

Ipari parkok és egyéb fejlesztési egységek: Az önkormányzatok vagy az önkormányzatok társulásai által létrehozott fejlesztési egységek

„ A régió egyik elemi előnye a földrajzi, gazdasági és kulturális változatossága. Ez a fajta változatosság áthatja a kistérséget és ezek a lehetőségek összeadódnak, ennek azonban előfeltétele, hogy az együttműködés terén maga a kistérség is minőségi fejlődésen menjen keresztül. Ez már csak azért is jelentős, mert az előnyök multiplifikálása ugyanúgy fordítva is igaz: a hátrányok is képesek halmozódní, egymást erősíteni.” (Bende, 2014)

Varga Csaba szociológus határozta meg a kistérség összetett fogalmát, mely tíz pontra tagolódik. A kistérség elsősorban ökológiai tér, kistáj; másodsorban lokális társadalmi tér; harmadszor lokális közösségi tudat; negyedszer gazdasági tér; ötödször lokális információs és kommunikációs

tér; hatodsorban kistérségi önkormányzati és közigazgatási tér; hetedszer történeti tér; nyolcadszor integrált tervezési és fejlesztési tér; kilencedszer cselekvési tér; tizedszer technológiai tér. Összefoglalóan életminőségi térnek mondhatjuk. Az összetettsége nem csak a fogalmában, de a fejlesztésében is meglátszik, térségi szinten mindig egyedi fejlesztésre van szükség. Hiába áll rendelkezésre sok támogatás, egyszerű programok és tőkeinjekciók, a térségek fejlesztése nem sematizálható. (Varga, 2011)

Az Unió számára is fontosak mind a mikro, mind a makro szintű fejlesztések. Ilyen makro szintű fejlesztés volt a Balti-tengeri régiós stratégia és a Duna régiós stratégia. Ezek a fejlesztések nem csak makro szinten gondolkodtak, hanem mikro szinten is, illetve esetenként több mikro szintű fejlesztésből lett egy-egy makro szintű.

Szabad vállalkozási zónák -

Minden térség más problémákkal néz szembe melyek történelmi, gazdasági, infrastrukturális múltjukból adódk. Kezdeként mindig fel kell tártani a valós helyzetet, melyhez az uniós fejlesztési irányelvek jó alapot adnak.

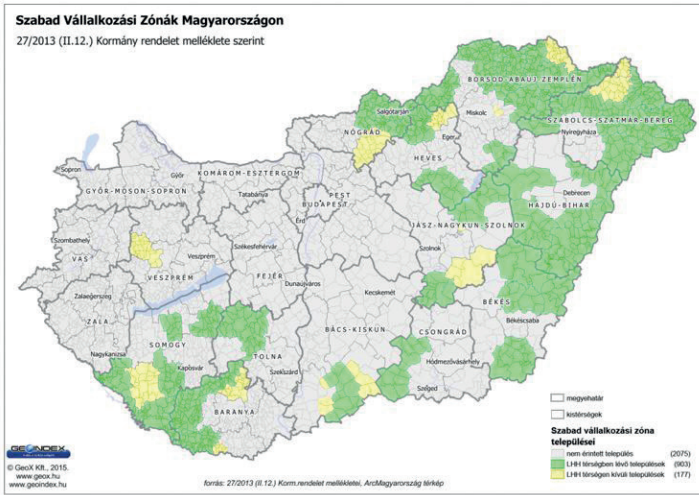
A szabad vállalkozási zónák (angolul urban enterprise zone) használata világszerte bevett gyakorlat, többek között az Egyesült Királyságban.

A vállalkozásösztönzéshez nagyobb kedvezmény adása sok segítséget nyújt, ezt bizonyítja Peter S. Fisher 1997-ben már megírt tanulmánya, mely egy gyakorlati példával mutatja be az előnyöket. Az IPSCO Steel Corporation több állammal is tárgyalta Amerikában új gyára megnyitására. Iowa állam több adókedvezményt és segítséget is ígért a gyár ottani felépítéséhez. Ez nem csak a cég számára volt előnyös, hanem az államnak is, hiszen az állam munkaerejét, infrastruktúráját és gazdasági helyzetét is segítette ez a beruházás. Miután ez a gyakorlat bevált világszerte egyre több országban kezdtek el hasonló módon ösztönözni a beruházásokat, vállalkozásokat. (Fisher-Peters, 1997)

2013. január elsejével létrejöttek az úgynevezett szabad vállalkozási zónák, melyek a hátrányos helyzetű térségek fejlődését hivatottak elősegíteni. A zónává kijelölés 5 évre szól, de ezt a lejáratú idő előtt meghosszabbítható, ha úgy látja a felelős hivatal, hogy szüksége van még a

térsegnak a segítségre a felzárkózáshoz. Az állam ezzel a térségek fejlettsége közötti olykor jelentős különbség megszüntetése mellett szeretné elősegíteni teljes Magyarország területének Európa élvonalába történő felfejlődését. 47 térséget jelölt ki a kormány, ami 12 megyét érint (Kormányrendelet, 2013).

A fent látható képen a zölddel, illetve a sárgával jelölt települések tartoznak a zóna hatálya alá. A zöld színnel jelöltek a leghátrányosabb térség besorolással is rendelkeznek, emellett a sárga színűek „csak” szabad vállalkozási zóna besorolása alá tartoznak. Az ábra 2015-ben készült, azóta pár járás települései megkapták még a leghátrányo-

2. ábra: A kijelölt Szabad vállalkozási zónák

Forrás: <http://www.geonindex.hu/adatbazisok/szabad-vallalkozasi-zonak-munkanelkulisege-2015/>

sabb térség besorolást, ilyen a később elemezett devecseri járás is.

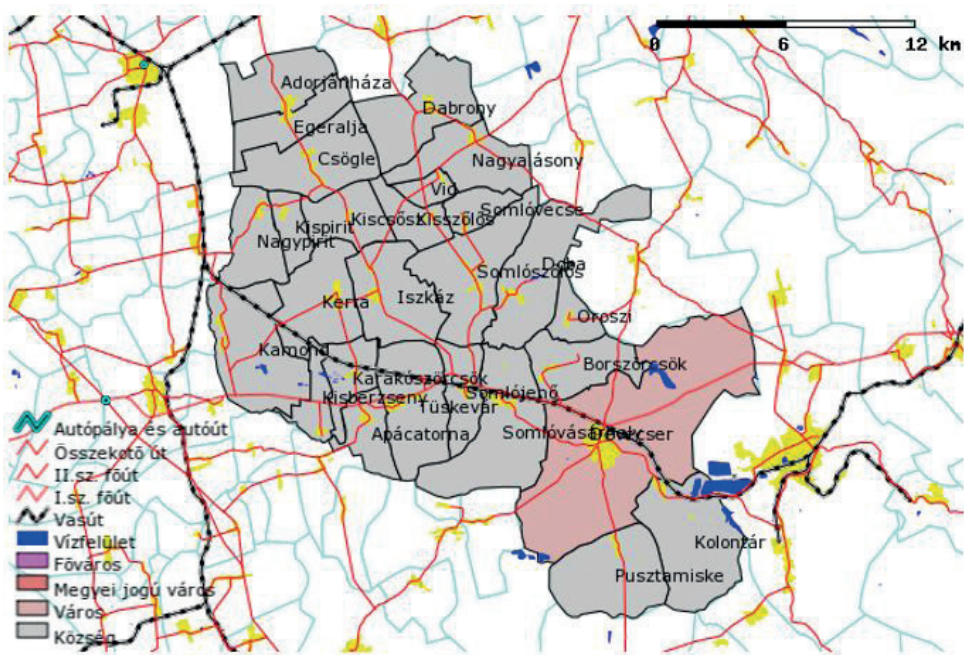
Sok támogatási rendszer nem a munka világába vezet, hanem a már létrejött deformált helyzetet próbálja javítani, de ez sajnos sokszor egyes térségek további leszakadását eredményezheti. A térségek problémáját (pl. foglalkoztatás) a területi természeti és gazdasági lehetőségeit kiaknázó vállalkozások létrehozása, inspirálása.

A vállalkozásokat, ha egy ilyen területen végeznek legalább 100 millió forintos beruházást és ezzel még a foglalkoztatottak létszámát is növelik, kedvezmények illetik meg. Ezzel a vállalkozásokon keresztül közvetve az állam az önkormányzatokat szeretné segíteni, illetve két évig nagyon minimális adót kell fizetnie a foglalkoztatottjai után. Az is ösztönözheti az újonnan ide települő vállalkozásokat, hogy számos pályázatban előnyt, plusz pontot jelent, ha a pályázattal nyert pénzt egy szabad vállalkozási zóna terüle-

tén belül szeretné felhasználni. Illetve bizonyos pályázatoknál magasabb is a támogatási intenzitás, ha a pályázó vállalkozás ilyen kijelölt zónában található.

A törvény azt is előírja, hogy ezekben a kormány által kijelölt zónákban külön jogszabályban meghatározott pénzügyi és más kedvezményeket kell biztosítani. Ezeket az adókedvezményeket a cégek havonta érvényesíthetik azok után a munkavállalók után, akik miatt nekik ez jár. A munkavállalókra jutó adóengedmény a kedvezményre feljogosító munkavállaló közterhekkel és más levonásokkal nem csökkentett, tehát bruttó munkabére után, de maximum 100 ezer forint után vehető igénybe a 459. § (1) bekezdése szerint 27% adókedvezmény (2014. évi XXV törvény).

Az egyéb részkedvezményekre jogosultság feltétele, hogy a vállalkozás tevékenységének ugyanabban a szabad vállalkozási zónában kell lennie, ahol a bérkifizetés is megtörténik.

3. ábra: A Deveseri Kistérség elhelyezkedése és települései

Forrás: https://www.teir.hu/rqdist/main?rq_app=kister_info_09&rq_proc=alap&kell_vissza=1&xterkod=4911

2013-ban lett a szabad vállalkozási zónát működtető törvényi háttér megreformálva, illetve ekkor került középpontba és kapott nagy hangsúlyt ennek a rendszernek a teljes kiépítése. A kormány a leghátrányosabb helyzetű térségek településeire terjesztette ki ezt a rendszert. Ez kezdetben 903 település takart, majd egy bővítés során még 299 település került a szabad vállalkozási zónába.

A szabad vállalkozási zónává kijelölés 5 évre szól, melynek lejáratát megelőzően a területfejlesztési stratégiai tervezéséért felelős miniszter javaslatára meghosszabbíthatóak településekre a kiterjesztések.

A deveseri járásban 27 település tartozik, melyek mindegyikén élhetünk az SZVZ adta lehetőségekkel. Emiatt a járásban érvényesíthető kedvezmények a következők:

Társasági adókedvezmény: Ha jelenértéken legalább 100 millió forint értékű beruházás üzembe helyezése és a kormányrendeletben foglaltak szerinti üzemeltetése esetén. Az adókedvezmény

mértéke nem haladhatja meg a számított társasági adó 80 %-át.

Szociális hozzájárulási adó és szakképzési hozzájárulási kedvezmény: A szociális hozzájárulási adókedvezmény a szabad vállalkozási zónában alkalmazott, a társasági adóban fejlesztési adókedvezményre jogosultnak a fejlesztési beruházás üzembe helyezésének időpontjától számítva az új munkavállalók után jár 3 évig. Mértéke egyenlő a kifizetett (bruttó) munkabérről - de legfeljebb 100 ezer Ft - 27 százalékkal a foglalkoztatás első két évében, 14,5 százalékkal a foglalkoztatás harmadik évében. A foglalkoztatás első két évében a szakképzési hozzájárulás (mértéke: 1,5 %) alól is mentesül a kifizető (munkáltató) havi 100 ezer forint munkabérig.

KKV munkahelyteremtő beruházási támogatás a Nemzeti Foglalkoztatási Alapból: A foglalkoztatás-bővítés, az új munkahelyek teremtésének ösztönzésére a Nemzeti Foglalkoztatási Alap

terhére meghirdetett pályázat alapján a szabad vállalkozási zónákban működő, valamint betelepülő vállalkozások az alaptámogatáson kívül új munkahelyenként 400 ezer Ft/új munkahely kiépítésre támogatást igényelhetnek.

Fejlesztési célú európai uniós források: A zónákba betelepült vállalkozások fejlesztési és foglalkoztatási célú támogatási igényeiket a 2014-2020-as tervezési időszakban a GINOP helyi gazdaságfejlesztést és egyben foglalkoztatást ösztönző V. prioritásában tudják érvényesíteni. (Devecser Város Önkormányzata)

Anyag és módszer

Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy hasznos volt-e a szabad vállalkozási zóna besorolás a fenti térségeknek. Vizsgálatunk során, kistérségi szinten kívántuk vizsgálni az összes kijelölt szabad vállalkozási zónát, valamint mikroszinten a térségünkben található devecseri kistérség településeit vizsgáltuk.

A vizsgálathoz az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer, a TEIR adatbázisát használtuk. Az adatgyűjtés során a Nemzeti Adó- és Vámhivatal adatait töltöttük le kistérségi és településszinten 2012 és 2016 között. Az időbeli vizsgálat alsó határát igyekeztünk a zónakijelölést megelőző időpontra datálni, a felső határnál az adatok hozzáférhetősége volt a korlát, ezzel rövidtávú változásokat tudunk mérni, a későbbiekben azonban megismételhető a vizsgálat. Az értékek nem egy-egy vállalkozásra, hanem a térség összes vállalkozására összesítve vonatkoznak.

A szabad vállalkozási zóna jellegénél fogva és törvényalkotói szándékából is a zónába települő vállalkozásokat kívánja támogatni azért, hogy a térség gazdasági potenciálja javuljon, nőjön a foglalkoztatottság, erősödjön a térség gazdasági ereje. Ennek megfelelően vizsgálatunk során olyan mutatók gyűjtésére koncentráltunk, ami az ehhez való hozzájárulást méri. Ezek közül az legegyszerűbb mutató a vállalkozások számának változása a térségben volt.

A fentiekben definiált intervallumokon tehát gyűjtöttük az adott térségekben működő vállalkozások adózás előtti eredmény adatait, számviteli definíció alapján ez az érték mutatja a vállalkozás adófizetés előtti eredményét, azaz az adott évben

szembeállítja a társaság összes hozamát és ráfordítását.

A második mutatószám a vizsgálatunkhoz az átlagos statisztikai állományi létszám volt. Ez a mutató kumulálva mutatja egy területegység összes vállalkozásánál foglalkoztatottak számát az adott időszakban, azaz alkalmasnak tűnik arra, hogy felmérjük, hogy az adott térségben nőtt-e a vállalkozásoknál foglalkoztatottak száma, vagy nem történt pozitív irányú változás.

A szabad vállalkozási zónák egyik vállalkozástámogató eszköze az igénybe vehető adózási kedvezmény, így az igénybe vett és adóbevallásban feltüntetett fejlesztési adókedvezmény is legyűjtésre került.

A fejlesztési adókedvezményeken túl vizsgálni kívántuk azt is, hogy a vállalkozások hozzájárulása a nemzetgazdaság teljesítményéhez, így a bruttó hozzáadott érték vizsgálatát is célul tűztük ki ezekben a térségekben.

Végezetül pedig vizsgáltuk a térségekben működő vállalkozások éves árbevételét. Az értékesítés nettó árbevétele a vállalkozás tárgyévben realizált összes termék- és szolgáltatásértékesítésből származó bevételét mutatja meg hogy a vizsgált évek során hogyan változott a térségekben működő vállalkozások értékesítési bevétele.

Az adatok gyűjtése után meghatároztuk az egyes mutatók vizsgálatára alkalmazott módszereket. Az adatok legyűjtése után megtörtént a kistérségek kategorizálása, az alapján hogy szabad vállalkozási zónába tartozik-e vagy nem. Ezt követően került sor az egyes vizsgálatokra. A mutatók egy részénél relatív mutatóval számoltunk ki a 2012-es bázishoz képest a változásokat mind a zónákba, mind a zónán kívüli térségek esetében (Molnár, 2015). Ilyen mutatók voltak az árbevétel, a bruttó hozzáadott érték, az adózás előtti eredmény és a statisztikai létszám változása. Más esetben pedig abszolút mutatókat számoltunk, ilyen volt az igénybe vett fejlesztési adókedvezmény mértéke. A fenti eltérés oka az, hogy ezen érték nincsen meg minden évben, minden vállalkozás esetében, hiszen ez a kedvezmény csak a végrehajtott nagyobb értékű beruházások esetén hívható le, így ennek a relatív mérése nem vezetett eredményre.

A kistérségeken együttesen vizsgálva nem tértünk ki a változások okaira, de egy-egy példán keresztül minden mutató esetében igyekeztünk bemutatni a szélsőségeket. A devecseri kistérség vizsgálata során azt igyekeztünk megmutatni, hogy a térség településeinek a teljesítménye hogyan alakult, és – megyei térség révén - próbáltunk választ keresni arra, mi okozhatta a kiugró értékeket.

Ebben az esetben ugyanazon mutatókat vizsgáltuk a devecseri térség települései esetében. Az adatok statisztikai érdekességként szolgálhatnak ahhoz, hogy a településeket jobban megismerve, mik azok a faktorok, amelyek egy-egy, a település méretéhez viszonyítva nagyobb beruházást tető alá hozhatnak, és ez milyen hatással lehet az adott település és közvetve a térség eredményeinek változására.

Habár egy-egy beruházás országos viszonylatban szinte nem is érzékelhető, vagy nem okoz mérhető változást, helyi viszonylatban komoly gazdasági és társadalmi értéke lehet.

Eredmények

Az elemzés során a mutatók definiálásának sorrendjében haladva, elsőként a térségekben adóbevallást benyújtó vállalkozások számának a változását vizsgáltuk meg. A kérdéses időszakban a vállalkozások száma összességében 405.528-ról 405.231-re csökkent, ez egy csekély, 0,07%-os csökkenést jelent az összes kistérségre nézve. Megvizsgáltuk ezután, hogy hogyan alakult a vállalkozások számának átlagos változása a szabad vállalkozási zónákhoz tartozó kistérségekben, illetve azokon kívül. Megállapítható volt, hogy a szabad vállalkozási zónákhoz tartozó térségekben a vállalkozások száma 1,51%-os növekedést mutatott, míg a nem SZVZ térségekben mintegy fél százalékos (-0,49%) csökkenés volt tapasztalható. A szélsőséges értékek vizsgálatánál szabad vállalkozási zónával kapcsolatban nem találtunk összességében kiugró értéket, a három-három legjobban és leggyengébben teljesítő térség is a zónán kívüli térségekből került ki. A legszembe-tűnőbb a szobi térség növekménye volt, itt 2012-hez képest 75%-os növekedést tapasztaltunk. Település szinten nem vizsgáltuk ezeket a térségeket, de a kistérségben található Tésa, amely az egyik olyan település, ahogy 0% az iparüzési adó

és 0 Ft a kommunális adó, ez megnövelhette a vállalkozások számát.

A devecseri kistérség esetében a vállalkozások számában 4,38%-os növekedést tapasztalhattunk, ez jelentősen magasabb, mint az országos átlag, beleértve a szabad vállalkozási zónák 1,51%-os növekedését. A térség településeit megvizsgálva, azt állapíthatjuk meg, hogy a vizsgált időszakban Tüskevár és Dabrony települések teljesítménye járult hozzá leginkább a növekedéshez 10, illetve 7 vállalkozásos növekménnyel. Előbbi esetben a 8-as főtű közelsége és a 0%-os IPA, utóbbi esetben a helyben történő gazdaságfejlesztés támogatása a kiváló ok.

Az adózás előtti eredmények vizsgálatával folytattuk elemzésünket. Megállapíthatjuk, hogy kistérségi szinten vizsgálódva, egy-egy szélsőséges eset jelentősen képes torzítani az adott térség eredményét, hiszen egy olyan kistérségben, ahol viszonylag sok, de nem magas eredményű vállalkozás pozitív eredménye található, és van egy működő nagyobb vállalkozás egy magas negatív éves eredménnyel, ott az egész kistérség adózás előtti eredménye negatív is lehet. Összességében így nem tarjuk az adózás előtti eredmény aggregált vizsgálatát a legértékesebbnek az elemzett mutatók közül, azonban a teljes mintát vizsgálva már más a helyzet. Ha a szabad vállalkozási zónába tartozó térségek összesített eredményét nézzük, a vizsgált időszakban az adózás előtti eredmények 114,99%-os változást mutatnak 2012-höz képest, míg a zónába nem tartozó térségekben ez a változás -22,89%-os.

A devecseri térség vizsgálata ebben az esetben azt mutatta, hogy az adózás előtti eredmények növekedése 21,37%-os, ami elmarad az országos átlagtól. Relatív értékben a legnagyobb növekedést a már említett két település, Dabrony és Tüskevár mutatja, azonban Adorjánháza is kiemelkedően teljesített.

A vállalkozások irodalmának tanulmányozása során, mint törvényszerűség jelenik meg az a kijelentés, hogy a vállalkozások sikere hozzájárul a foglalkoztatottság növekedéséhez, ez pedig pozitív hatással van az adott térségre, hiszen nő a foglalkoztatás, nő a helyben költendő jövedelem, csökken a munkanélküliség stb. Összességében a mintában szereplő térségek esetében az egyik legfontosabb vizsgálati szempontnak tartottuk az

átlagos statisztikai állomány adatot. Ha a teljes mintát vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy minden kistérség adatát figyelembe véve, a bevallásban szereplő adatok szerint az érték 12,52%-kal növekedett. A mintát megbontva a zónabesorolás szerint megállapíthatjuk, hogy azon térségekben, amik a szabad vállalkozási zónákhoz tartoznak, a növekedés 14,49%-os, a zónákba nem tartozó térségek esetében 11,57%-os.

A statisztikai létszámokat vizsgálva, a devecei kistérség összesítve 16,58%-os növekedést könyvelhet el, ami minden tekintetben átlag feletti eredmény, akár az országos, akár a szabad vállalkozási zónák átlagát vizsgáljuk. Település szinten kiemelkedik Kolontár (itt az iszapkatasztrófa utáni helyreállítást követően a minimális létszám kezdett rohamosan visszaállni a megelőző szintre (2012-ben 1 fő volt csupán). A többi települést vizsgálva Dabrony és Tüskevár emelkednek ki.

Az igénybe vett fejlesztési adókedvezmények esetében már árnyaltabb a kép. Itt nem tudunk relatív mutatót számolni, hiszen az adat jellege ezt nem tette lehetővé, így abszolút értékben vizsgáltuk az adatot. A szabad vállalkozási zónák esetében átlagosan 176.006.380 Ft kedvezményt vettek igénybe a kistérségekben működő vállalkozások, míg a zónákban nem tartozó kistérségek esetében ez az érték meghaladta az egy milliárd forintot, 1.159.662.110 Ft. Az adatokat kissé módosítja az a tény, ha a vizsgált kistérségekből a fővárost kizárjuk, ebben az esetben „csak” 846.708.940 az érték. A három, az ott működő vállalkozások által legmagasabb fejlesztési adókedvezményt érvényesítő térség: a budapesti, a dunaiújvárosi és a tiszaujvárosi. A szabad vállalkozási zónák közül pedig kiemelkedik a jászberényi, a berettyóújfalui és a nagyatádi. A devecei térségben található vállalkozások a vizsgált időszakban nem vettek igénybe fejlesztési kedvezményt.

A következő vizsgált adatunk az értékesítés nettó árbevétele volt. Ebben az esetben is megvizsgáltuk az országos változást a vizsgált időszakban, ez 50,99%-os növekedést mutatott. Ezek után következett a minta megbontása. A szabad vállalkozói zónák esetében a növekedés a bázishoz képest 85,76%-os, míg a zónába nem tartozó kistérségek esetében 34,2% az érték, itt tehát a szabad vállalkozási zónák kiemelkedően

teljesítettek. Megvizsgáltuk a szélsőséges értékeket ebben az esetben is. A legkiemelkedőbb a tabi térség volt, viszont a képet árnyalja az, hogy az időszak végén ugrott meg az érték (3572%), ez jelenthette azt is, hogy a társasági adó változása az ott székelő nagyvállalat esetén egy adóoptimalizálás miatti növekmény volt. Jól teljesített továbbá a törökszentmiklósi (117%) és a batorterenyi térség is (147%). 53 kistérség esetén pozitív volt a változás, 4 SZVZ térség esetén volt visszaesés. A nem SZVZ térségeknél ez az értékpár 106-12.

A devecei kistérség árbevétel adatai 11,71%-os növekedést mutattak, ami ebben az esetben elmarad az országos átlagtól. Jelentősen torzítja a térség eredményeit ebben az esetben a devecei vállalkozások teljesítménye, ha ezzel nem számolunk, akkor 55%-os a növekmény. A települések esetében kiemelhető a már említett Kolontár, valamint természetesen Dabrony és Tüskevár is.

Végezetül a bruttó hozzáadott érték változását elemeztük. Ez a mutató a GDP-hez való hozzájárulást mutatja, a vizsgált mutatók közül ez a legkomplexebb, azaz az eredménye talán a legkifejezőbb. Országos szinten az BHÉ növekedése a vizsgálat szerint 47,91%-os volt. Ezek után megnéztük a térségek hozzájárulását a változáshoz. A szabad vállalkozási zónákba tartozó térségek esetében a növekedés 56,4%-os, míg a szabad vállalkozási zónákba nem tartozó térségek esetében 43,82%-os, tehát ebben az esetben is a felzárkóztatni kívánt térségek értek el a bázishoz képest magasabb eredményt. Abszolút értékben nézve a SZVZ térségek növekménye meghaladta a 305,6 milliárd forintot. Az SZVZ kistérségek közül a mutató tekintetében kiemelkedett a tabi, a kazincbarcikai és a jászberényi térség. A nem SZVZ térségeknél a budapesti, a győri és a székesfehérvári térségek emelkedtek ki.

A devecei kistérség összesített teljesítménye ebben az esetben 43,53%-os, ami minimálisan, de elmarad az átlagos értékektől. A települések közül ismét csak a már említett 3 település, azaz Kolontár, Tüskevár és Dabrony emelkednek ki.

Összefoglalás

Vizsgálatunk eredményeit igyekeztünk egy összesítő táblázatban is bemutatni. Vastaggal emeltük ki azokat az értékeket, ahol az egyik ka-

tegóriában magasabb érték született. A devecseri kistérség esetében azt emeltük ki, ha a térség eredménye meghaladta az országos átlagot.

Vizsgálataink összességében azt mutatták, hogy a Szabad vállalkozási zónák térségeiben a vizsgált szempontok alapján nagyobb növekedést mutattak a vállalkozások, mint a többi – nem SZVZ térség esetében, sőt az érték majdnem minden esetben az országos átlag felett van, tehát a zónakijelölés összességében pozitív volt.

A devecseri kistérségben átlagon felül nőtt a vállalkozások száma, ez kiemelendő. Megállapítható, hogy a két kiemelkedő település esetében a vállalkozások fejlesztésének helyi igénye, mentorálása nagymértékben hozzájárult a számosság, és közvetve a többi eredmény növekedéséhez.

**TAKÁCS TÍMEA -
DÁNIEL ZOLTÁN ANDRÁS**

Felhasznált irodalmak

Bende György: Nyitott szemmel stratégiai tanulmány, 2014

Cseres-Gergely & Varadovics (2014): A munkapiaci szakpolitika eszközei, fellelhető: <http://real.mtak.hu/18031/1/szakpolitika.pdf>
<http://real.mtak.hu/34058/1/szakpolitika.pdf>

Finta I. (2014): Vidékkutatás (2012-2013), fellelhető: http://193.225.134.137:8080/jspui/bitstream/11155/750/1/finta_LEADER_2014.pdf

Jeney - Kulcsár –Tózsza (2013) Gazdaságföldrajzi tanulmányok közgazdászoknak, fellelhető: <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1129/1/05tervezes.pdf>

Józsa V. (2016) A magyarországi regionalizmus egy gyakorlati szakember szemével, fellelhető: <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2731/4853>

Kormányrendelet (2013): 27/2013. Kormányrendelet a szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételeének szabályairól

Magyar Köztársaság, 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről

Magyar Köztársaság, 2014. évi XXV törvény egyes adótörvények és azokkal összefüggő más törvények módosításáról

Molnár Tamás: Empirikus területi kutatások, Akadémiai kiadó, 2015

Peter S. Fisher, Alan H. Peters-Tax and spending Incentives and Enterprise zones 1997

Varga Csaba: Kistérségek szerepe a tudásalapú társadalomban, 2011

Varga Z. A mikro- és kisvállalkozások uniós támogatási rendszerének problémái nyugat-dunántúlon, 2018

1. táblázat: A vizsgálat összesített eredményei

Mutató	SZVZ eredmény	Nem SZVZ eredmény	Országos átlag	Devecseri Kistérség
Vállalkozások számának változása	1,51 %	-0,49 %	0,16 %	4,38 %
Adózás előtti eredmény változása	114,99 %	-22,89 %	22,02 %	21,37 %
Átlagos statisztikai létszám változása	14,49 %	11,57 %	12,52 %	16,58 %
Átlagos fejlesztési adókedvezmény	176.006.280 Ft	1.159.662.110 Ft	839.271.354 Ft	0
Értékesítés nettó árbevételének változása	85,75 %	34,2 %	50,99 %	11,71 %
Bruttó hozzáadott érték változása	56,4 %	43,82 %	47,91 %	43,53 %

Forrás: saját szerkesztés